

Ympäristönsuojelua tilojen arjen ehdoilla

Miksi viljelijä lannoittaa? Esittääkseen rehevöitymistä, edistääkseen ravinteiden kierrätystä vai tuottaakseen ruokaa?

Ruuan tuotanto viljelyn päätarkoituksena jää helposti taka-alalle maatalouden ympäristönsuojelussa.

Toimivan ympäristöpolitiikan aikaansaamiseksi kannattaa kääntää katse viljelijän tavoitteisiin ja sovittaa ohjauksen paremmin viljelijän arkeen.

Erityisen olennaista tämä on lannoituksessa ja ravinteiden kierrätyksen edistämises-

sä. Viljelijöiden lannoituskäytännöt muotoutuvat maatalon nykyisten ja menneiden toimintatapojen sekamelskassa, jossa ympäristöohjaus näyttäytyy helposti vain hyväksi havaitujen käytäntöjen monimutkaistajana.

Suomen Akatemian rahoittamassa hankkeessa on tarkasteltu viljelijöiden lannoituskäytäntöjen muodos-

tumista ympäristötuen ehtojen vaikutuksen alla.

Haastatellut viljelijät muovasivat lannoitusmenetelmiään suhteessa tilanpidon tarkoitukseen, erilaisten koneiden ja lannan saatavuuteen, peltojen laatuun, maantieteelliseen sijaintiin sekä omiin kehittämisen- ja kokeiluideoihinsa.

Esimerkiksi karjatilan lannoituskäytännöt kietoutuivat tiukasti yhteen lannan määrän, peltoalan, ympäristövaatimusten ja eläinten vaatiman rehun tuotannon kanssa. Näin ympäristömyönteisistä aikeista huolimatta lannoitusta usein määrätti tarve päästä lannasta eroon.

Osa-aikainen kasvitila puolestaan pystyi paremmin hyödyntämään esimerkiksi ympäristöpolitiikan edistämää viherlannoitusnurmia, koska sadon käytössä ja elannon tienaamisessa oli enemmän liikkumavaraa. Toisaalta suu-

rikaan kiinnostus ravinteiden kierrätykseen ei toteutunut jos esimerkiksi lantaa ei ollut lähiseudulta saatavissa. Lannoitus kytkeytyi osaksi tilan kokonaisuutta ja toiminta järjestettiin käytännöllisyys edellä.

Ympäristötuen toimenpiteet olivat vaikuttaneet lannoittamiseen ja pakottaneet viljelijöitä miettimään toimintaansa uudella tavalla. Mutta erilaisissa olosuhteissa samalla ohjauksella oli hyvin erilaisia lopputuloksia.

Ympäristöpolitiikan pakottamat uudet käytännöt toimivat arvaamattomasti kun ne yhdistyvät tilojen olemassa oleviin käytäntöihin, tapoihin ja käsityksiin. Näin ne saattavat jopa vahvistaa ympäristölle haitallista toimintaa.

Esimerkiksi tiukat lannanlevitysrajoitukset johtavat yhdellä tilalla uuden pellon raivaukseen, mikä lisää kasvihuonekaasupäästöjä. Toisella

”Ympäristöpolitiikan pakottamat uudet käytännöt toimivat arvaamattomasti.”

tilalla ne herättävät kiinnostuksen lannan separointiin ja biokaasun tuotannon mahdollisuuksiin. Viljelijöiden asenteissa tai tavoitteissa ei välttämättä ole eroa.

Tällaiset havainnot vaikuttavat itsestään selviltä, mutta ne jäävät usein vähälle huomiolle maatalouden ympäristöohjauksessa ja ravinteiden kierrätyskeskusteluissa.

Aktiivista maatalouden ympäristöpolitiikkaa on Suomessa harjoitettu EU jäsenyyden alusta asti. Ympäristöhaittojen pieneminen etenkin lan-

noituksen osalta ei kuitenkaan ole toteutunut tavoiteltuun tahtiin.

Kompromissina neuvotte- luissa muotoiltavat lannoitus- ehdot ovat väistämättä jääneet tehottomiksi. Niissä ei ole kyetty riittävästi huomioimaan tilojen erilaisuutta ja maantieteellisen sijainnin vaikutusta päästöihin.

Ravinteiden kierrättäminen vaatii viljelijöiltä nykyohjausta huomattavasti suurempia muutoksia lannoittamisessa ja lannan käytössä. Esteet voivat nousta arvaamattomastikin tilojen arkikäytännöistä ja niitä ylläpitävistä kulttuurisista rakenteista.

Maanviljelijöiden käytäntöjen taustalla vaikuttavien syy-seuraussuhteiden syvä- lisempi ymmärrys voi auttaa kohti vaikuttavampaa ympäristönsuojelua. Tarvitaan viljelykäytäntöjen tuntemusta erilaisten tilojen näkökulmis-

ta. Erityisesti tarvitaan tietoa siitä, miten tilojen erilaiset käytännöt kietoutuvat yhteen ja linkittyvät tilanpidon kokonaistavoitteisiin.

Käytäntöjen ymmärtämisen kautta voidaan paikallistaa, millä tukien ja määräysten yhdistelmillä voidaan saavuttaa tehokkaita ja toivottuja vaikutuksia.

Tällaisten politiikkakeinojen tulisi vahvistaa ympäristöystävällisiin käytäntöihin liittyvien teknologioiden ja lannoitteiden, taitojen ja tietojen saatavuutta siten että niiden käyttöönotto tukee tilan tavoitteita.

Samalla tulisi kiinnittää huomiota siihen että määräysten tarkoitukset on kerrottu ymmärrettävästi.

Suvi Huttunen
Erikoistutkija
YTT, ympäristö-
politiikan dosentti